

EGY REGIONÁLIS KISEBBSÉGI PEDAGÓGUSKÉPZŐ INTÉZMÉNY AZ ALUMNUSOK SZEMSZÖGÉBŐL

REGIONAL TEACHER EDUCATION INSTITUT IN THE PERSPECTIVE OF ALUMNI

Stark Gabriella Mária

Abstract: The goal of my paper is to present the population of graduates of UBB, Satu Mare Extension and the particularities of Regional Hungarian teacher education. I explore which factors influence minority teacher education teacher (student)s' institutional and educational choice and career devotation. The interpretation frame is set by explaining factors of minority education, regional university and rate of returns. The sample of the research are the alumnus of Satu Mare Extension of UBB, method of research is survey. The results of the research are showing minority teachers are forming 5 categories: eternal student, dedicated teacher, regional minority, model-following behavior and pragmatists.

Keywords: teacher education, minority higher education, regional university

1. Bevezetés

Tanulmányom célja, hogy képet rajzoljak egy regionális kisebbségi pedagógusképző intézményről az alumnusok szemszögéből. Ezt a célt a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szatmári Kihelyezett Tagozata végzőseinek pályakövetési vizsgálata során nyert adatok elemzésével valósítom meg. A következő kérdésekre keresem a választ: (1) Kik a regionális (kisebbségi pedagógusképző) egyetem diplomásai? (2) Milyen sajátos regionális jegyei vannak a szatmári felsőfokú pedagógusképzésnek?

Az értelmezési keretemben a regionális egyetem elméletéből indultam ki (Kozma, 2005), hisz az utóbbi időben megerősödött a lakóhely közelében lévő nagyobb presztízsű egyetem kihelyezett intézményeinek vonzóereje. A kihelyezett tagozatok és intézményi képviseletek rendszere a kisebbségek által lakott térségekben a kisebbségek alulreprezentáltságának egyik kompenzációs eljárása (Santiago et al, 2008, idézi Salat, 2012, 50). A regionális egyetemre fókuszálva elemzésemben a pedagógusképzést a kisebbségi oktatás egyik makroszintű, etnikailag semleges magyarázó tényezőjének tekintettem (Papp, 2012, 9). A regionális egyetem és a kisebbségi oktatás mellett az értelmezési keretembe a képzés megtérülési rátáit is beépítettem.

2. A vizsgálat módszertana

Vizsgálatom során első lépésben intézményi statisztikákat gyűjtöttem a Szatmári Tagozatról, az anyakönyvek alapján adatbázist készítettem az intézményben pedagógusdiplomát szerzett

---

¹ A megtérülési ráta az a hányados, amely az oktatási ráfordítások jelenértéke és az oktatás eredményeként várható hozamok jelenértéke között képezhető (Polónyi, 2004, 5).

hallgatókról. Az adatbázisban szereplő hallgatóknak online kérdőívet küldtem ki. A kérdőív főbb tömbjei: demográfiai mutatók, eddigi iskolai életút (óvodától pedagógusképző intézményig), pedagógusszak és képző intézmény választásának indítékai, képző intézményhez való viszonyulás, képzéssel való elégedettség, pedagógusképzés presztízsének megítélése, szakmai életút az oklevél megszerzése után, továbbtanulási szándékok, esetleges pályaelhagyás és kivándorlás okai. Jelen tanulmányban a pedagógusszak és képző intézmény választásának indítékait, képző intézményhez való viszonyulást, illetve a pedagógusképzés presztízsének megítélését domborítom ki.

3. A minta bemutatása

3.1. A Szatmári Tagozat végzősei az intézeti statisztikák tükrében

A Szatmári Tagozat fennállása óta 15 alkalommal szervezett záróvizsgát, 670 alapképzési és 17 mesterképzési oklevelet kibocsátva. A 687 kiállított oklevél azonban nem 687 fő végzős hallgatót jelent, ugyanis számos „visszajáró hallgatója” van az egyetemnek. A főiskolai képzésben részt vevő hallgatók közül 117-en újra jelentkeztek a képző intézményükbe, hogy egy kiegészítő év elvégzésével megszerezzék a főiskolai oklevél mellé az óvodai és elemi oktatás pedagógiája szakos tanári végzettséget nyújtó egyetemi oklevelet (amely amúgy ugyanolyan kompetenciákat nyújt, mint a korábbi főiskolai oklevél, csak más képzési szintű oklevéllel tanúsítja a kompetenciákat), s tizenketten korábbi tanulmányaik kiegészítéseként a mesterképzést is elvégezték a BBTE Szatmári Tagozatán.

3.2. A vizsgálatban résztvevő személyek

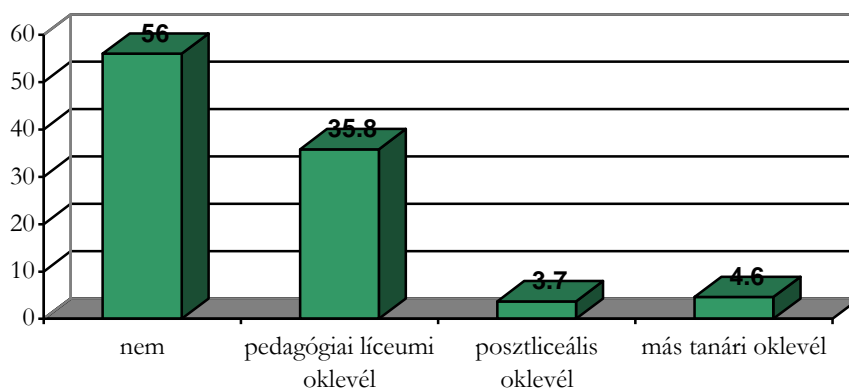
2016 áprilisában folyamán 110 végzöst sikerült elérnem az online kérdőív segítségével a 2002 – 2015-ös végzős évfolyamokból, 2016 novemberében pedig 13 főt a 2016-os promócióból, ez 22,4%-os válaszadási arányt jelent.

A 2011-es, illetve 2008-as 2010-es évben végzettek közül kapcsolódtak be legtöbbször a kérdőívek kitöltésébe, az első generációból (2002-ből) egyetlen alumnust sem sikerült elérnem, alacsony volt még a válaszadási arány a 2006-os, 2007-es és 2004-es promóciók esetében is. Az egyetemi oklevelet szerzett alumnusok kapcsolódtak be nagyobb arányban a kutatásba.

Főként az egyetemi képzésben résztvevőket sikerült elérni a kutatás során (60%), viszonylag magas volt a visszajáró hallgatók aránya is, akik főiskolai képzést és kiegészítő évet végeztek az intézményben (17,4%), illetve akik egyetemi és MA képzést végeztek (5,45%). 4 személy három képzésformában is részt vett az intézményben (főiskola, kiegészítő év és MA).

A válaszadók képzésformáját tekintve a többség nappalin tanult, tizből hatan nappali tagozaton szereztek oklevelet, egyharmada távoktatáson.

A képzések megtérülési rátáiból kiindulva azt is vizsgáltam, hogy a Szatmári Tagozaton tanulók rendelkeztek-e már pedagógus oklevéllel felsőfokú tanulmányaik idején.

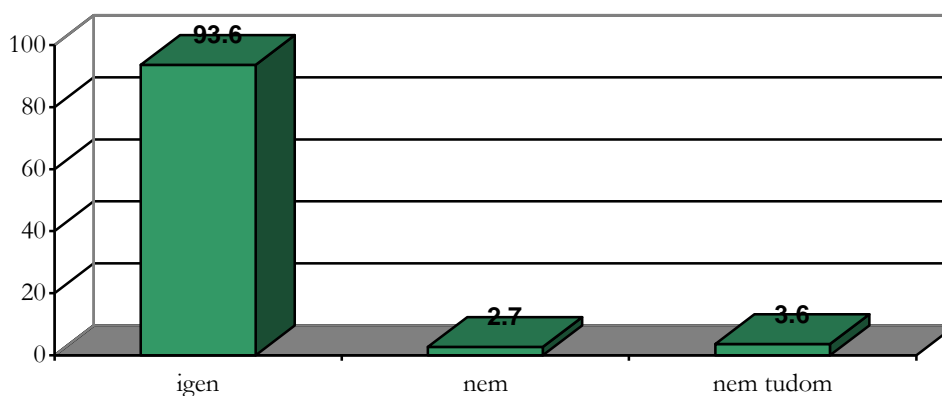
1. ábra: Előképzettség (N=123)

A megkérdezettek majdnem fele (44%) már rendelkezett valamilyen pedagógus oklevéllel: elsősorban középfokú óvodapedagógusi vagy tanítói oklevéllel (35,8%), más tanári oklevéllel (4,6%), illetve posztliceális oklevéllel (3,7%). Ezeket a diplomásokat vélhetően csak a magasabb fokú végzettség megszerzésének szándéka vagy kötelezettsége motiválta arra, hogy felsőfokú tanulmányokat folytasson.

4. Főbb eredmények

4.1. A képző intézmény megítélése

Az elköteleződést illetően a diplomások nagyon elkötelezettek volt képzőintézményük felé: mindössze 2.7% nem itt kezdené meg újra a tanulmányait, s 3.6% bizonytalan e kérdést illetően. A főiskolai képzést végzettek között rajzolódik ki picit erőteljesebb bizonytalanság vagy ellenérzés, de a különbség nem számottevő.

2. ábra: Elköteleződés a képző intézmény felé (N=123)

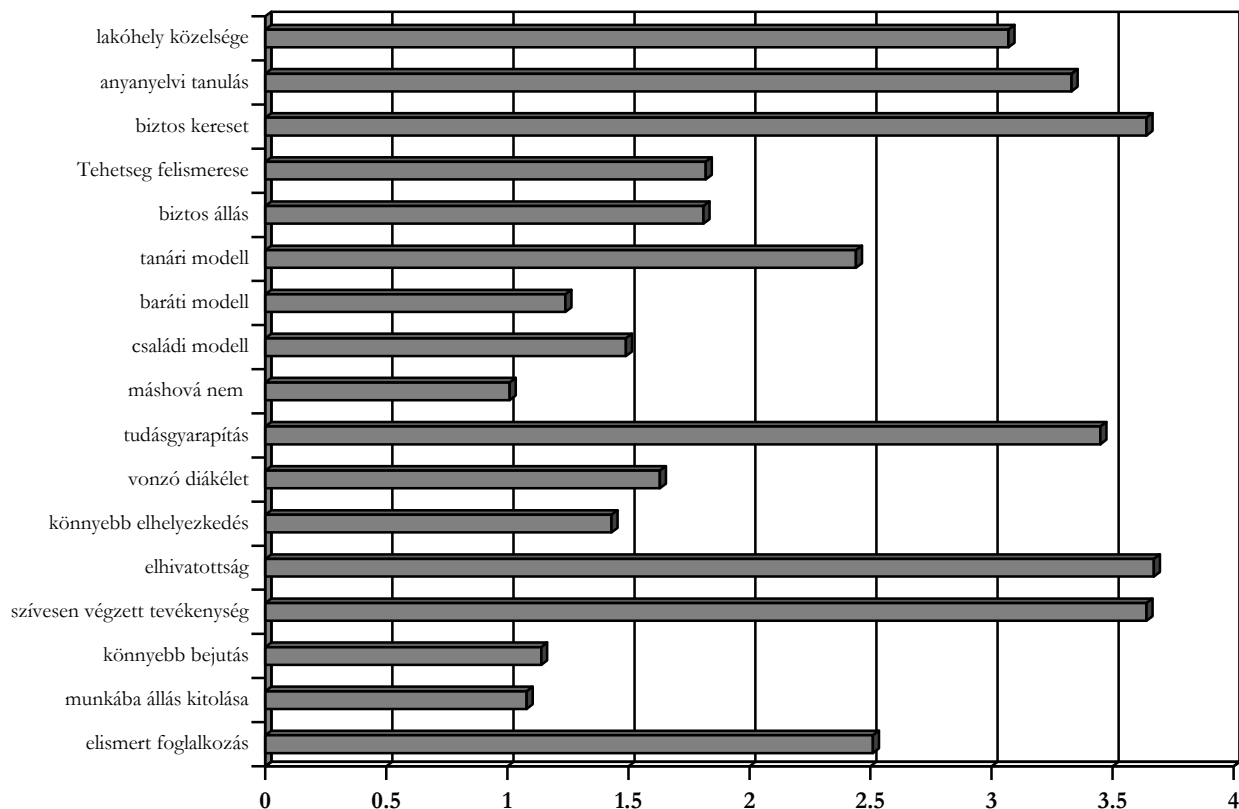
A képző intézményt főként pozitív jelentéstartalmú jelzővel illették a megkérdezettek a szabad válasz esetén. A válaszok elsősorban a családi környezetet és barátságos légkört emelik ki, továbbá a felkészült oktatógárdát, mely színvonalas képzést nyújt. Az igényességet és következetességet emelték még ki a vendiákok, valamint az intézmény falai között szerzett élményeket, illetve az ott kapott modelleket. A szigor és a sok házi dolgozat is megjelent a válaszok tematizálása során.

A képző intézmény erős pontja köré sorolják a volt diákok a felkészült és lelkes oktatógárdát, az intézményben uralkodó légkört, az odafigyelést. Továbbá a pedagógiai gyakorlatot érzik a tagozat erősségének, valamint a pedagógiai tárgyak oktatását.

Némi ellentmondás érzékelhető a szabad válaszok között, ugyanis egyesek a pedagógiai gyakorlat szervezési kereteit az erős pontok közé sorolják, mások viszont az intézmény gyenge pontjának tekintik, kevesellve a pedagógiai gyakorlatra szánt időt. A gyenge pontok közé tartozik még a tárgyi felszereltség (az udvar hiánya, a könyvtár, valamint a berendezés), főként ama évfolyamok véleménye szerint, akik az épület felújítási időszakában tanultak ott. Páran kiemelték az egyes tantárgyak során tapasztalt hiányosságokat, tovább a tanrendet, ugyanis a naponta ingázó hallgatóknak gondot jelentettek a délutáni órák. A bemeneti szűrés hiányát is kiemelték néhányan, nehezményezve a pályaalkalmassági vizsgálatok hiányát.

4.2. A pedagógusképző szak és képző intézmény választásának indítékai

Vizsgálatomban kitértem arra is, hogy miért választották a pedagógusképző szakot, s ennek terepeként a Szatmári Tagozatot?

3. ábra: A pedagógusképzés választásának indítékai

A pedagógusképzés választásának indítékai között a legmagasabb értékekkel az elhivatottság a nevelés iránt, a szívesen végzett tevékenység, valamint a biztos kereset lehetősége szerepel, továbbá a tudásgyarapítás. Kiemelten megjelenik az anyanyelven való tanulás igénye, illetve a lakóhely közelsége, vagyis a regionális egyetem vonzereje (vö. Kozma, 2005).

Legalacsonyabb értékkel szerepel a lehetőségek szűkössege, a munkába állás kitolása, valamint a bejutás könnyebbége.

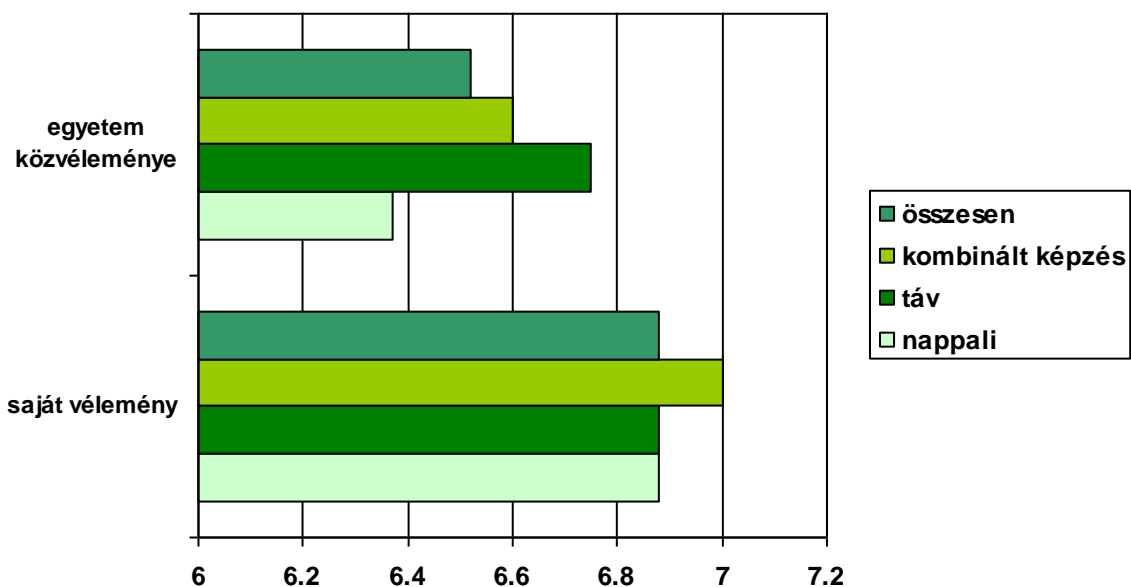
A pedagógusképzés választása indítékainak vizsgálatakor faktoranalízis² segítségével öt orientációs típust különítettem el: lezser diák, elkötelezett pedagógus, regionális kisebbségi, modellkövető, valamint pragmatista/presztízorientált. A lezser diákot a vonzó diákélet, az elhelyezkedés és bejutás könnyebbége motiválta, valamint a tehetség és képességek felfedezése. Az elkötelezett pedagógust az elhivatottság a nevelés iránt, a szívesen végzett tevékenység, valamint a tudásgyarapítás motiválta, a regionális kisebbségit pedig a lakóhely közelsége és az anyanyelven való tanulás lehetősége motiválta.

² Faktoranalízis, Varimax rotálás, az öt faktor a teljes variancia 57,6 százalékát fedi, KMO=0,576).

elsősorban. A pragmatistát/presztízorientáltat az állás biztos keresettel és az elismert foglalkozás lehetősége motiválta.

Ezek az orientációs típusok részben hasonlóságot mutatnak hallgatók körében végzett vizsgálatok eredményeivel (Dusa, 2014, 79–80; Papp Z, Csata, 2013, 27). A lezser vagy örök diák, az elkötelezett pedagógus, a modellkövető és a pragmatista arculata a korábbi vizsgálatokban is folyamatosan kirajzolódik. E vizsgálat hozadéka a regionális kisebbségek csoportjának beazonosítása, azoké, akik azért választanak egy képző intézményt, mert a lakóhelyük közelében szeretnének anyanyelvükön tanulni, s kevésbé fontos számukra, hogy milyen képzési kínálat van az adott regionális intézménynek. Ez az orientációs csoport beazonosítása igazolja a regionális egyetem elméletét (Kozma, 2005).

4.3. A pedagóguspálya presztízse

4. ábra: Pedagóguspálya presztízisének megítélése

8 fokozatú skálán elég magasnak ítélték a végzősök a pedagóguspálya presztízst. Saját megítélésük szerint 6,88 az átlag, az egyetem közvéleménye szerint 6,52. Minimális különbségek tapasztalhatók a képzés megítélésében a 4. ábra adatai szerint, viszont az Anova teszt eredményei szerint ezek a különbségek nem szignifikánsak.

5. Következtetések, összegzés

Az intézeti statisztikák tükrében a vizsgált intézmény 687 oklevelet bocsájtott ki 558 személynek. Továbbá a képzésben résztvevők majdnem fele már rendelkezik pedagógusi oklevéllel. Ezek az adatok felvetik a pedagógusképzés megtérülési rátájának kérdését (Polónyi, 2004,5). Mi újat nyújthat az egyetemi szintű óvodapedagógus- és tanítóképzés olyan felnőttnek, aki már akár harmadik – majdnem azonos – pedagógus oklevelét szerzi meg? A pedagógiai líceumban elsajátította a szakma alapjait, aztán beiratkozott a pedagógiai főiskolára, majd a bolognai többlépcsős képzési rendszer bevezetése után kiegészítő évet végzett az egyetemi oklevél megszerzése érdekében, s akár még a mesterképzést is elvégzi. Milyen az óvodapedagógus- és tanítóképzés egyéni és társadalmi megtérülési rátája, ha egy szakmai elhelyezkedés lehetőségét adó oklevél megszerzéséhez kétszeres, háromszoros vagy akár négyszeres tőkebefektetésre van szükség? Az óvodapedagógus- és tanítóképzés célja új munkaerő képzése lenne az oktatási rendszer számára, viszont a végzős hallgatók több mint fele már eleve tanügyben dolgozik. Igaz, a már szakemberként dolgozók számára továbbképzésnek minősülhet az elvégzett felsőfokú alapképzés, de anyagilag túl költséges továbbképzésnek számít más továbbképzési programokhoz viszonyítva. Elgondolkodtató az óvodapedagógus- és tanítóképzés megtérülési rátája,

ha a képzés felét úgymond elpazaroljuk, s nem új munkaerőt képezünk, hanem az alapképzést továbbképzésként használjuk.

A Szatmári Tagozaton pedagógus oklevelet szerzett diplomások főbb jellemzőit körvonalazva megállapíthatom, hogy a diplomások elkötelezettek képző intézményükkel szemben, s elég jónak ítélik meg a pedagóguspálya presztízsét (nyolc fokozatú skálán 6,88).

Vizsgálatom eredményei szerint a pedagógusképzés és a Szatmári Tagozat választását a szívesen végzett tevékenység, a pedagóguspálya iránti elköteleződés, az állás biztos keresettel és a tudásgyarapítás befolyásolja. A diplomásokat öt csoportba soroltam a vizsgálat eredményei alapján: regionális kisebbségiek, elkötelezett pedagógusok, lezser diákok, modellkövetők, valamint pragmatisták/ presztízorientáltak. Kiemelten mérvadó a diplomások egy rétegére az anyanyelven való tanulás fontossága és a lakóhelyhez való közelség, vagyis a regionális kisebbségi egyetem vonzóereje.

Irodalomjegyzék

Dusa Á. R. (2014): A pedagógus pályaszocializáció speciális tényezői. In: Gyorsjelentés. Pedagógusképzésben részt vevő hallgatók követéses vizsgálata. Debrecen, 78–84.

Kozma T. (2005): Kisebbségi oktatás Közép-Európában. Felsőoktatási Kutatóintézet – Új Mandátum Kiadó, Budapest.

Papp Z. A. (2012): Kisebbségi magyarok oktatási részvételének értelmezési lehetőségei. In: *Educatio*. 1. 3–23

Papp Z. A., Csata Zs. (2013): Külhoni magyar doktorandusok: nemzetközi kontextusok és Kárpát-medencei jellegzetességek. In: *Magyar kisebbség*. 3 (22). 7–33.

Polónyi I. (2004): A felnőttképzés megtérülési mutatói. Budapest, Felsőoktatáskutató Intézet.

Salat L. (2012): Kisebbségi egyetemek a világ néhány térségében. *Educatio*, 1. 49–66.

Szerző

Stark Gabriella Mária, doktorjelölt, Debreceni Egyetem. E-mail: ngabriella77@gmail.com

Köszönetnyilvánítás

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Balassi Intézet Márton Áron Kutatói Szakkollégiuma támogatásával készült.